

MAATALOUSALAN KOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN
KOULUTUSKESKUS SALPAUKSESSA

Koulutuksen ja työn vastaavuus

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Mustiala, Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Syksy, 2019

Lotta Pesonen

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Mustiala

Tekijä	Lotta Pesonen	Vuosi 2019
Työn nimi Salpauksessa	Maatalousalan koulutuksen kehittäminen Koulutuskeskus	
Työn ohjaaja/t	Eero Jaakkola	

TIIVISTELMÄ

Koulutuskeskus Salpaus on Suomen suurimpia monialaisia ammatillisen koulutuksen järjestäjiä. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Koulutuskeskus Salpauksen maatalousalan koulutuksen kehityskohteita ja tarvetta sekä muodostaa yhteistyöverkosto maatalousalan koulutukselle. Selvitys toteutetaan kyselytutkimuksena ja kyselyn tuloksia hyödynnetään koulutuksen kehittämisessä. Opinnäytetyön tilaaja on Koulutuskeskus Salpauksen Asikkalan toimipiste.

Koulutuskeskus Salpauksen paikallinen kyselytutkimus on osa valtakunnallista strategiahanketta. Maatalousalan koulutuksen ja koulutuksen järjestäjien työnjaon kehittämishanke on opetus- ja kulttuuriministeriön osittain rahoittama hanke. Hankkeessa ovat mukana Koulutuskeskus Salpaus, SASKY koulutuskuntayhtymä ja Ylä-Savon ammattiopisto. Tavoitteina on selvittää luonnonvara-alan koulutuksen paikallisia ja valtakunnallisia kehittämistarpeita sekä luoda verkosto koulutuksen kehittämiselle.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käydään läpi Koulutuskeskus Salpauksen historiaa ja Asikkalan toimipisteen kehitystä. Teoriaosuudessa käydään myös lyhyesti läpi maatalousalan perustutkinnon eläintenhoitajan ja maaseutuyrittäjän osaamisalojen sisältöä.

Tutkimusosuudessa on käyty läpi sekä valtakunnallisen kyselytutkimuksen tulokset että Salpauksen paikallinen kyselytutkimus. Paikallisen kyselytutkimuksen vastausten perusteella maatalousalan koulutukselle on tarvetta tulevaisuudessakin. Koulutuksen tulisi pysyä trendeissä ja kehityksessä mukana, perinteisiä tuotantomuotoja ja tuotteita unohtamatta.

Avainsanat Maatalousala, maatalousoppilaitokset, koulutustarve, luonnonvara-ala.

Sivut 34 sivua, joista liitteitä 4 sivua.

Degree program In Agricultural and Rural Industries
Mustiala

Author	Lotta Pesonen	Year 2019
Subject	Development of agricultural education at Salpaus further Education	
Supervisors	Eero Jaakkola	

ABSTRACT

Salpaus Further Education is one of the biggest organizers of vocational training in Finland. The aim of the thesis is to figure out development and training needs of agricultural education at Salpaus Further Education and to form a cooperation network to agricultural education. The project is implemented as survey. The results will be utilized at development of agricultural education. The commissioner of the thesis is Salpaus Further education, Asikkala office.

The local survey of Salpaus Further Education is part of nationwide strategy project. Development of natural resource education project is partially funded by Ministry of education and culture. The participants of the nationwide project are SASKY- koulutuskuntayhtymä, Ylä-Savon ammattiopisto and Salpaus further education.

The aim of the project is to figure out the development and training needs of natural resource education locally and nationwide.

The theory part of the thesis process history of Salpaus further education and development of Asikkala office. The theory section will also briefly review the formation of agricultural education.

The research section of thesis process the nationwide project and results and also the local project of Salpaus further education. Based on the results of a local survey there is need for agricultural education in future. Education must keep pace with trends and keep up with development, not forgetting traditional forms of production. Entrepreneurs and workers need to be versatile in agriculture.

Keywords Agribusiness, agricultural colleges, training needs, natural resources.

Pages 34 pages including appendices 4 pages.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KOULUTUSKESKUS SALPAUS	2
2.1	Historia	3
2.1.1	Lahden seudun maamieskoulu.....	3
2.1.2	Asikkalan maatalousoppilaitos	4
2.2	Nykytilanne.....	5
3	MAATALOUSALAN PERUSTUTKINTO	6
3.1	Maaseutuyrittäjä.....	6
3.2	Eläintenhoitaja	7
4	MAATALOUSALAN KOULUTUKSEN JA KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJIEN TYÖNJAON KEHITTÄMISHANKE.....	7
4.1	Tavoitteet	7
4.2	Valtakunnallinen kyselytutkimus	7
4.3	Tulokset.....	8
4.3.1	Koulutustarjonta.....	8
4.3.2	Opetusmaatilat	10
4.3.3	Tulevaisuuden suunnitelmat oppilaitoksilla.....	10
5	KOULUTUSKESKUS SALPAUKSEN PAIKALLINEN KYSELYTUTKIMUS.....	11
5.1	Tavoitteet	11
5.2	Tutkimusmenetelmä	12
5.3	Kyselytutkimuksen toteuttaminen.....	12
5.3.1	Kysymykset	12
5.3.2	Jakelu	13
5.4	Tulokset.....	13
5.4.1	Yrittäjä	13
5.4.2	Työntekijä	18
5.4.3	Jakeluyhteistyökumppanit.....	22
5.5	Johtopäätökset.....	24
	LÄHTEET	26

Liitteet

Liite 1 Maatalousopetuksen kysely

1 JOHDANTO

Päijät-Hämeessä luonnonvara-alan koulutuksen tehtävänä on ollut kehittää ja ylläpitää maatalousalan osaamista yli 100 vuotta. Koulutuskeskus Salpauksen Asikkalan toimipisteellä oppilasmäärät ovat olleet laskussa viime vuosina. Etenkin maatalousalan perustutkintoon maaseutuyrittäjiksi hakeutuvien määrä on ollut laskussa. Oppilasmäärien laskusta johtuen Salpauksen Asikkalan toimipisteen tulevaisuus on epävarmaa. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä saman tyylistä tutkimusta ei ole tehty aiemmin ja Koulutuskeskus Salpauksen aseman luonnonvara-alan koulutuksen tarjoajana ollessa epäselvä, on hyvä selvittää mahdollisia kehityskohteita ja koulutuksen tarvetta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön osittain rahoittaman maatalousalan koulutuksen ja koulutuksen järjestäjien työnjaon kehittämishankkeen tavoitteena on selvittää luonnonvara-alan koulutuksen järjestäjien tilaa ja selkeyttää työnjakoa. Tavoitteena on myös selvittää valtakunnallisesti maatalousalan koulutuksen kehityskohteita sekä muodostaa yhteistyöverkosto maatalousalan koulutukselle, joka muodostuu alan yrittäjistä ja koulutuksen tarjoajista. Yhteistyöverkostolla turvataan maatalousopetuksen laatu ja monipuolisuus. Valtakunnallinen kysely lähetettiin kaikille luonnonvara-alan toisen asteen oppilaitoksille. Kyselyssä selvitettiin muun muassa opetusmaatilojen käyttöä, koulutustarjontaa ja tulevaisuuden suunnitelmia.

Paikallisen kyselyosuuden tarkoituksena on selvittää maatalousalan koulutuksen kehityskohteita sekä tarvetta Koulutuskeskus Salpauksessa. Kyselyllä pyritään tavoittamaan maatalousalan yrittäjiä, jotka ovat tarjonneet Salpauksen opiskelijoille harjoittelupaikkoja ja toimivat tulevaisuudessa valmistuneiden opiskelijoiden työnantajina sekä Salpauksen valmistuneita maatalousalan koulutuksen käyneitä entisiä opiskelijoita. Kysymyksillä pyritään selvittämään yrittäjien ja työntekijöiden mielipidettä harjoittelijoiden osaamisesta, koulutuksen vastaavuudesta työelämän tarpeisiin sekä koulutuksen painopistealueita tulevaisuudessa.

Itseäni kiinnostaa juuri tämä opinnäytetyön aihe opiskeltuani ja nykyään työskennellessäni Koulutuskeskus Salpauksen Asikkalan toimipisteellä.

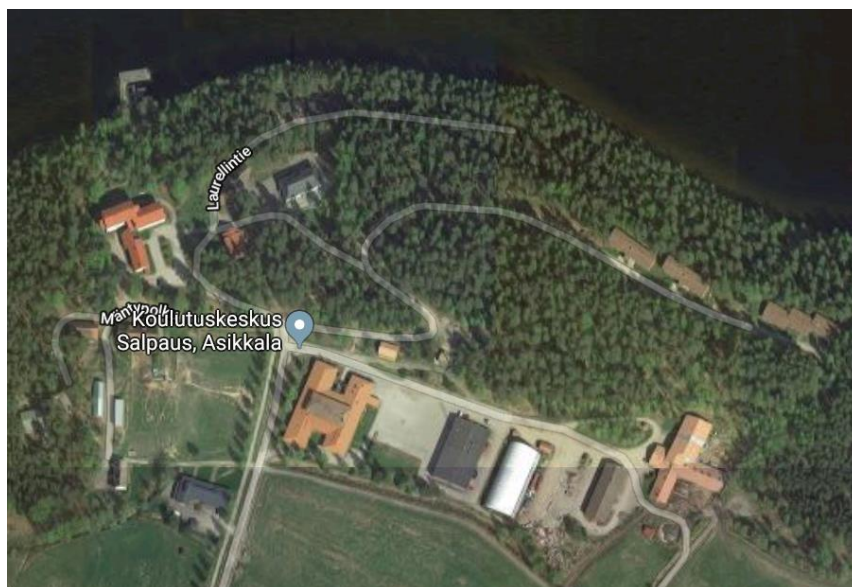
2 KOULUTUSKESKUS SALPAUS

Koulutuskeskus Salpaus on Suomen suurimpia monialaisia ammatillisen koulutuksen järjestäjiä. Vuosittain Salpauksessa opiskelee 15 000 aikuista ja nuorta. Opettajia ja muuta henkilöstöä Salpauksessa työskentelee n. 610. (Koulutuskeskus Salpaus, n.d.)

Koulutuskeskus Salpauksessa voi suorittaa ammatillisia perustutkintoja sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Salpauksessa on mahdollista myös opiskella yhtä aikaa ammatillisen perustutkinnon ja lukio-opinnot eli yhdistelmä-tutkinnon. Salpaus järjestää myös ammatillisiin opintoihin valmentavaa koulutusta ja urheilijoiden koulutusta.

Koulutuskeskus Salpauksen kampukset sijoittuvat Päijät-Hämeen alueelle. Neljä kampusaluetta sijaitsee Lahdessa Jokimaalla, Vipusenkadulla, Kannaksenkadulla ja keskustassa. Lahden kampuksilla koulutetaan mm. artesaaneja, autonkuljettajia, koneasentajia, kokkeja, laborantteja, lähihoitajia ja kiinteistöhuoltajia. (Koulutuskeskus Salpaus, n.d.)

Koulutuskeskus Salpauksen luonnonvara-alan toimipisteet sijaitsevat Asikkalassa (kuva 1.) ja Jokimaalla. Asikkalan toimipisteessä koulutustarjontaan kuuluu luonnonvara-alan perustutkintoja esimerkiksi maatalousalan perustutkinto, maatalouden ja eläintenhoidon osaamisalat, kalatalouden perustutkinto ja ympäristöalan perustutkinto. Perustutkintojen lisäksi järjestetään koulutustarjontaan kuuluvien alojen ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja esimerkiksi eläintenhoidon ammattitutkinto, koirahierojan, eläinkaupan, eläinten trimmaamisen ja eläinhuoltolan osaamisalat sekä kalatalouden ammattitutkinto. (Koulutuskeskus Salpaus, n.d.)

Kuva 1. Koulutuskeskus Salpaus, Asikkalan kampus

2.1 Historia

Maatalousalan kouluja alettiin perustaa Suomeen 1800-luvulla. Maatalous vaati tuohon aikaan paljon työvoimaa alan ollessa käsityövaltaista ja osaajien koulutustarve oli suuri. 1900-luvulle tullessa Suomessa oli jo 28 maatalousalan oppilaitosta. (Leppänen, Mantere, Murto & Vehmas, 2009, s. 4 – 5)

2.1.1 Lahden seudun maamieskoulu

Itäinen ja kaakkoinen Häme olivat 1800-luvulla karjatalousvaltaista aluetta. Peltokuvioiden ja tilojen ollessa pieniä ja maastoltaan haastavia oli viljelijän omilla ammattitiedoilla ja -taidoilla suuri merkitys. (Leppänen, ym. 2009, s. 10)

Lahdenseudun maamieskoulun perustaminen alkoi Itä-Hämeen Maanviljelyseuran johtokunnan kokouksesta joulukuussa vuonna 1907. Keisarillinen Suomen Senaatti antoi luvan maamieskoulun perustamiselle Lahden kaupungin lähistölle huhtikuussa 1909. (Leppänen, ym. 2009, s. 10)

Ensimmäinen maamieskoulu sijaitsi Hollolan Okeroisissa. Ensimmäiset oppilaat aloittivat Okeroisissa syksyllä 1909. Opetusolosuhteet olivat tässä vaiheessa vaatimattomat. Opetusta annettiin Yli-Sippalan tilan päärakennuksessa, joka oli vuokrattu ja peltoa viljeltiin tilan Joentaustan 8 hehtaarin peltolohkolla. (Leppänen, ym. 2009, s. 11 – 12)

Alueen osoittautuessa liian pieneksi heräsi ajatus oman tilan hankkimisesta koululle opetuskäyttöön. Nastolan Ahtialasta ostettiin 54 hehtaarin suuruinen Tininlän tila vuonna 1923. Lahden seudun maamieskoulu pääsi muuttamaan Ahtialan tiloihin tammikuussa 1926. Samoihin aikoihin Ahtialan koulun valmistamisen kanssa perustettiin Lahden seudulle Kujalaan karjanhoitokoulu. (Leppänen, ym. 2009, s. 17 & 19)

Talvi- ja jatkosodan aikaan koulun tiloissa majailivat eri joukko-osastot. 1939 ja vuoden 1940 kurssia ei voitu aloittaa oppilaspulan vuoksi. Sodan jälkeen oppilasmäärät olivat suurimmillaan 1945 ja 1946. (Leppänen, ym. 2009, s. 25)

Vuoden 1972 maatalousopetustoimikunta totesi sijainnin häiritsevän ja rajoittavan oppilaitoksen toimintaa. Uudelle oppilaitokselle olikin jo valmiiksi mietittynä paikka. Se oli Asikkalan kirkonkylä. Asikkalasta oli mahdollista hankkia tarpeeksi maata oppilaitoksen tarpeisiin. (Leppänen, ym. 2009, s. 62 – 63)

Vuonna 1973 perusteettiin Päijät-Hämeen maatalousoppilaitosten säätiö, jonka tarkoituksena on tukea maatalousopetusta ja ylläpitää Lahden kaupungissa toimivaa tai myöhemmin lähikuntaan siirtyvää maatalousoppilaitosta. (Leppänen, ym. 2009, s. 59)

2.1.2 Asikkalan maatalousoppilaitos

Ahtialan maakauppojen ollessa vielä käynnissä, hankki säätiö koko ajan Asikkalasta maata uutta oppilaitosta silmällä pitäen. Koululle saatiin loppujen lopuksi hankittua maata yhteensä noin 320 hehtaaria. (Leppänen, ym. 2009, s. 64)

Maatalousoppilaitoksen siirtyessä Asikkalaan vietettiin uuden oppilaitoksen avajaisia ja maamieskoulun 75-vuotisjuhlia Asikkalassa elokuussa 1984. (Leppänen, ym. 2009, s. 4)

Vuonna 1976 asetettiin rakennustoimikunta. Tavoitteena oli rakentaa noin sadan oppilaan maatalousoppilaitos. Maatilalle suunniteltiin sekä navetta että yhdistelmäsikala. Navetta suunniteltiin noin 20 lypsylehmälle ja nuorkarjalle sekä sikala 20 emakolle. Vuonna 1975 säätiö sai luvan valtioneuvostolta siirtää oppilaitos Lahden kaupungista Asikkalan kuntaan. 1979-1980 välisenä aikana maatalousoppilaitoksen tuotantotiloja suunniteltiin useaan otteeseen. Tuotantotiloja päästiin rakentamaan vuonna 1981. Asikkalan koulutilan navetta otettiin käyttöön alkukesällä 1982. Myös koulurakennuksen rakentaminen oli hyvässä vaiheessa vuonna 1982. Huhtikuussa 1983 valmistuivat myös opiskelijoille tarkoitetut asuntolat sekä henkilökunnan rivitaloasunnot. (Leppänen, ym. 2009, s. 64 – 67)

Maatalouskoulutuksen hakijamäärät alkoivat pudota pian uuden oppilaitoksen valmistuttua. Maatalousalan oppilaitoksia oli Suomen mittakaavassa liikaa ja aktiivitulojen määrä laski. Vuosi 1987 jäi oppilasmäärältään katovuodeksi, mutta sen sijaan koulutilalla korjattiin kohtuullisen hyvät sadot. Vuonna -87 karjan keskituotos oli oppilaitoksen historian paras. Vuosina 1991-1992 oppilasmäärä oli alhaisimmillaan vain 45 opiskelijaa. (Leppänen, ym. 2009, s. 77)

Vuonna 1990 Hämeen läänihallituksen toimikunta selvitti Kujalan ja Päijät-Hämeen maatalousoppilaitoksen sekä Orimattilan koti- ja laitostalousoppilaitoksen toiminnan kehittämislinjat ja yhteistyö- ja työnjakomahdollisuudet. Toinen maatalouskoulutuksen tilaa pohtiva toimikunta esitti Kujalan ja Päijät-Hämeen maatalousoppilaitoksen yhdistymistä ja täten maatalousopetuksen keskittämistä Asikkalaan. Läänihallitus esitti Kujalan maatalousoppilaitoksen lakkauttamista syyskuussa 1992 ja opetuksen keskittämistä Asikkalaan vuoden 1994 alusta. (Leppänen, ym. 2009, s. 78 – 79)

Kesällä 1996 alkoivat yhteistyöneuvottelut Päijät-Hämeen koulutus konsernin kanssa. Asikkalan kunnan ja koulutus konsernin yhteistyöprojekti päättyi 10.4.1997. SWOT-analyysien pohjalta syntyi visio Asikkala-instituutista. Säätiön hallitus hyväksyi koulutus konsernin tarjouksen lokakuussa 1998. Päijät-Hämeen maaseutuoppilaitos siirtyi Päijät-Hämeen koulutus konsernin alaiseksi, itsenäiseksi oppilaitokseksi 1.1.1999 ja sai nimekseen Asikkala-instituutti. (Leppänen, ym. 2009, s. 83, 87, 92 & 108)

Koulutus konserni mahdollisti sekä uusien koulutuslinjojen että investointien aloittamisen. Syksyllä 1999 käynnistettiin eläintenhoitajan ammattitutkinnon

pieneläinten hoidon suuntautumisvaihtoehto. Maatalousalan perustutkinnossa alettiin samana syksynä tarjota suuntautumisopintoina pieneläinopintoja sekä hevosenhoidon opintoja. Hevostenhoitajien koulutus käynnistyi syksyllä 2000 aluksi kokeiluna ja pysyvät luvat saatiin 2004. Hevostalouden koulutusohjelma kuului maatalousalan perustutkintoon vuoteen 2009 asti. Hevos- ja pieneläinopetuksen lisäksi myös kalatalous oli vahvasti esillä alusta asti. Oppilaitoksen nimi muuttui Päijänne-instituutiksi 1.1.2001. Tällä haluttiin viestittää oppilaitoksen maakunnallista merkitystä koulutuksen tarjoajana. (Leppänen, ym. 2009, s. 110) Vuonna 2006 kaikki Salpauksen alaiset ammattikoulut yhdistyivät hallinnollisestikin yhdeksi oppilaitokseksi, jolle annettiin nimeksi Koulutuskeskus Salpaus.

2.2 Nykytilanne

Koulutuskeskus Salpauksen luonnonvara-alan toimipisteellä Asikkalassa koulutetaan maatalousalan perustutkinnon maaseutuyrittäjiä ja eläintenhoitajia, kalatalouden perustutkinnon kalanjalostajia, kalanviljelijöitä sekä kalastuksenohjaajia. Luonto- ja ympäristöalalta koulutetaan ympäristöhoitajia ja luonto-ohjaajia. Perustutkintojen lisäksi koulutusvalikoimaan kuuluu eri alojen ammattitutkintoja. Koulutusvalikoimaan kuuluvia eläintenhoidon ammattitutkintoja ovat eläinhuoltolan osaamisala, klinikkaeläinhoitaja, koirahieroja, lemmikkieläinkauppa ja koiratrimmaaja. Kalatalouden puolella koulutustarjontaan kuuluu kalatalouden ammattitutkinto. Maatalousalalla järjestetään lyhytkursseja esimerkiksi kasvinsuojelukoulutus ja -tutkinto. (Koulutuskeskus Salpaus, n.d.)

Koulutuskeskus Salpauksen Asikkalan toimipisteellä toimii opetusmaatila, joka muodostuu 32 lypsylehmän pihattonavetasta ja pieneläinhuoltolasta. Lisäksi opetusmaatilalla käytössä on säätiön omistamia peltoja noin 110 hehtaaria ja metsiä 50 hehtaaria. Säätiön omistamat pellot ja metsät sijaitsevat oppilaitoksen läheisyydessä ja täten niitä on helppo hyödyntää opetuksessa. (Koulutuskeskus Salpaus, n.d.)

Kevään 2019 yhteishaussa kalatalouden perustutkintoon aloituspaikkoja oli 14, luonto- ja ympäristöalalle 20 ja maatalousalan perustutkintoon 69. Yhteishausta kalatalouden sekä luonto- ja ympäristöalan perustutkintoihin valittiin kumpaankin kaksi opiskelijaa ja maatalouden perustutkintoon 14 opiskelijaa. (Koulutuskeskus Salpaus, 2019) Jatkuvan haun kautta luonto- ja ympäristö sekä kalapuolen ryhmät ovat kasvaneet roimasti. Myös maatalousalan perustutkintoon on tullut lisää opiskelijoita jatkuvan haun kautta.

Jatkuva haku korvaa erillishaun, suorahaun, lisähaun sekä haun opetusryhmien täydentämiseen ja näyttötutkintoihin. Jatkuva haku mahdollistaa koulutukseen hakeutumisen ympäri vuoden. Jatkuvan haun kautta voi hakea perustutkinnon tai yksittäisten tutkinnonosien suorittamiseen. Jatkuvassa haussa hakevat opiskelijat kutsutaan haastatteluun, josta kukin voi saada 0-10 pistettä. Pisteet jakautuvat motivaation (0-4 pistettä), oppimisvalmiuksien (0-3 pistettä) ja alalle

soveltavuuden (0-3 pistettä) kesken. Kustakin osa-alueesta tulee saada vähintään yksi piste. (Koulutuskeskus Salpaus, 2019)

3 MAATALOUSALAN PERUSTUTKINTO

Maatalousalan perustutkinto on laajuudeltaan 180 osaamispistettä. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnonosista, jotka jaetaan pakollisiin tutkinnonosiin (75 osaamispistettä) ja valinnaisiin tutkinnonosiin (60 osaamispistettä). Pakollisiin tutkinnonosiin sisältyy työskentely maatalousalalla, maaseutuyrittäminen ja erikoistumisesta riippuen joko eläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen tai maan kasvukunnon ja tuotantoympäristön hoitaminen. (Opetushallitus, 2018)

Valinnaisissa tutkinnonosissa on monia erilaisia vaihtoehtoja, joilla opiskelija voi erikoistaa osaamistaan johonkin tiettyyn osa-alueeseen tai vaihtoehtoisesti valita tutkinnonosia siten, että koulutuksesta tulee monipuolinen. Valinnaisissa tutkinnonosissa päätetään myös eläintenhoidon osaamisalan osalta, erikoistuaanko tuotantoeläimiin vai pieneläimiin. Opiskelija voi valita sekä tuotanto-että pieneläimet. Ammatillisten aineiden lisäksi perustutkintoon sisältyy pakollisia ja valinnaisia ammattitaitoa täydentäviä tutkinnonosia (yhteiset opinnot). (Opetushallitus, 2018)

Perustutkintoon voidaan sisällyttää enemmän tutkinnon osia, jos se on tarpeellista alakohtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta. Maatalousalan perustutkinto sisältää neljä osaamisalaa. Maatilatalouden osaamisala (maaseutuyrittäjä), maatalousteknologian osaamisala (maaseutuyrittäjä), eläintenhoidon osaamisala (eläintenhoitaja) ja turkistalouden osaamisala (turkistarhaaja). (Opetushallitus, 2018) Koulutuskeskus Salpauksessa valittavana on maatilatalouden osaamisala ja eläintenhoidon osaamisala.

3.1 Maaseutuyrittäjä

Maatilatalouden osaamisalan suorittanut maaseutuyrittäjä osaa tehdä monipuolisesti töitä erilaisissa maaseutuyrityksissä. Hänellä on laajat perustiedot kasvien kasvuun vaikuttavista tekijöistä ja maan kasvukunnon ylläpitämisestä, hyvät tekniset taidot ja hän osaa käyttää sekä huoltaa työssä tarvittavia koneita ja laitteita. Valintojensa mukaisesti, maaseutuyrittäjä osaa hoitaa tuotantoeläimiä edistäen niiden hyvinvointia, palvella asiakkaita, harjoittaa suunnitelmallista metsätaloutta, käyttää ja suunnitella yrityksensä tuotantoteknologiaa sekä toimia rakennuttajana. Valintojen mukaisesti hän pystyy toimimaan maatilatalouden eri ammateissa maanviljelijänä, tuotantoeläinten hoitajana, maatalouslomittajana, maataloustarvikekaupassa sekä alan yrittäjänä. (Koulutuskeskus Salpaus, 2015)

3.2 Eläintenhoitaja

Eläintenhoiton osaamisalan suorittanut eläintenhoitaja osaa kasvattaa ja hoitaa eläimiä erilaisissa eläinhoitoalan yrityksissä. Hänellä on laajat perustiedot eläinten ravitsemuksesta, terveydenhoidosta, elintoiminnoista ja perinnöllisyydestä. Eläintenhoitaja pystyy huolehtimaan erilaisten eläinten hyvinvoinnista ja tekemään hoitotyöt asetusten ja säädösten mukaisesti. Hän osaa käyttää työssään tarvittavia koneita ja laitteita turvallisesti ja ympäristöystävällisesti. Eläintenhoitajalla on valmiudet perustaa eläintenhoitoalan yritys tai toimia eläintenhoitajana maatilalla, lomittajana, kotieläinpuistossa, eläintarhassa, eläinklinikoilla ja tutkimuslaitoksissa sekä muissa eläinalan yrityksissä. Eläintenhoiton osaamisalalla voi erikoistua pieneläinten ja/tai tuotantoeläinten hoitamiseen ja hyvinvointiin. (Koulutuskeskus Salpaus, 2015)

4 MAATALOUSALAN KOULUTUKSEN JA KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJIEN TYÖNJAON KEHITTÄMISHANKE

Hanke sai alkunsa opetus- ja kulttuuriministeriön hankehausta, johon koulutuksen järjestäjät saivat hakea hanketta toteuttamaan. Valtakunnallisen hankkeen tulokset on tarkoitettu hyödynnettäväksi kaikille luonnonvara-alan toisen asteen oppilaitoksille ja koulutuksen järjestäjille.

4.1 Tavoitteet

Hankkeella pyritään selvittämään maatalousalan koulutuksen valtakunnallisia kehittämistarpeita ja kehitetään pedagogisia ja asiakaslähtöisiä toimintamalleja. Tarkoituksena on sopia valtakunnallisesti luonnonvara-alan koulutuksen tarjoajien työnjaosta ja yhteistyöstä. Tavoitteena on myös muodostaa maatalousalan koulutukselle yhteistyöverkosto, joka muodostuu koulutuksen järjestäjistä sekä maatalousalan yrityksistä. Yhteistyöverkostolla turvataan maatalousalan koulutuksen laatu ja monimuotoisuus.

4.2 Valtakunnallinen kyselytutkimus

Valtakunnallinen kyselytutkimus tehtiin yhteistyössä Ylä-Savon ammattiopiston ja SASKY koulutuskuntayhtymän kanssa. Valtakunnallisen kyselyn lähetti MTK:n koulutusjohtajan Susanna Aron 28.1.2019. Valtakunnallisen kyselytutkimuksen tulokset koostivat SASKY koulutusyhtymän, Ylä-Savon ammattiopiston ja Koulutuskeskus Salpauksen edustajat 2.4.2019 Helsingissä.

Valtakunnallinen kysely lähetettiin kaikille luonnonvara-alan koulutusta tarjoaville toisen asteen oppilaitoksille. Tavoitteena oli koota tietoa luonnonvara-alan ammatillisen koulutuksen järjestäjien tilasta ja suunnitelmista, miten ammatil-

lista koulutusta eri koulutuksen järjestäjien kesken aiotaan suunnata nyt ja tulevaisuudessa. Kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä, jotka koskivat opetusmaailan toimintaa, yhteistyötä ammatillisten koulutuksen järjestäjien kanssa ja tutkimusyhteistyötä.

Vastauksia saatiin 25 koulutuksenjärjestäjältä (kuva 1.). 2-merkinnän kohdalla on kaksi oppilaitosta tai toimipistettä lähekkäin, jolloin ohjelma on laittanut niille yhteisen merkin. Etelässä yhteisellä paikkamerkinnällä on Livia ammattiopisto, Keuda, Hevosopisto ja Novida. Pohjoisessa yhteisillä paikkamerkinnöillä on Luovi ammattiopiston ja Oulun seudun ammattiopiston toimipisteet.

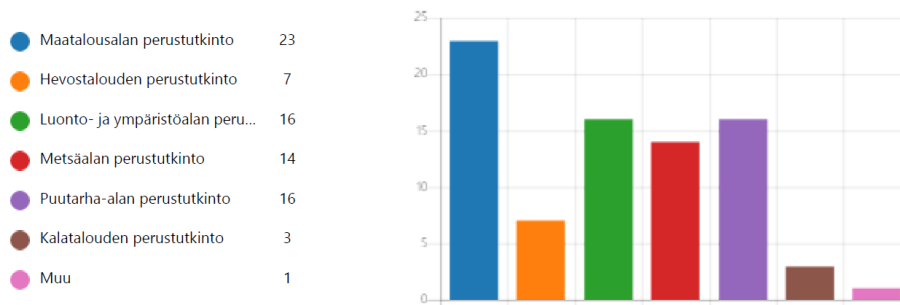
Kuva 2. Valtakunnalliseen kyselytutkimukseen vastanneet luonnonvara-alan oppilaitokset ja niiden sijoittuminen kartalle

4.3 Tulokset

Tuloksista muodostettiin kooste Helsingissä 2.4.2019. Kooste tehtiin esitysmuotoon ja se jaettiin oppilaitoksille käytettäväksi tapahtumissa ja henkilöstön koulutuksissa.

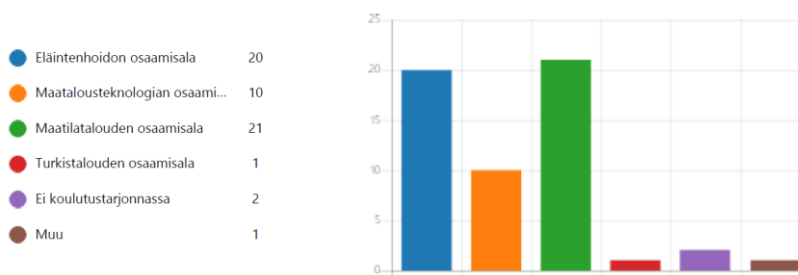
4.3.1 Koulutustarjonta

Ensimmäiset kysymykset koskivat koulutustarjontaa. Mitä luonnonvara-alan koulutuksia tarjotaan ja mitä luonnonvara-alan perustutkintoja ja erikoisammatti- ja ammattitutkintoja on suunniteltu tuoda opetustarjontaan. Vastaajista suurimmalla osalla (23 vastaajista) koulutustarjonnasta löytyy maatalousalan perustutkinto. Puutarha-alan perustutkintoa ja luonto- ja ympäristöalan perustutkintoa tarjoaa kumpaakin 16 oppilaitosta. Hevostalouden perustutkintoa tarjoaa vastaajista vain seitsemän oppilaitosta.

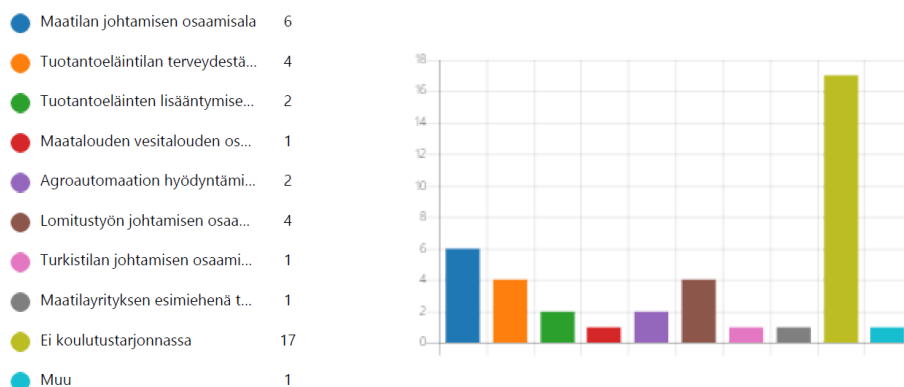
Kuva 3. Vastanneiden oppilaitosten opetustarjontaan kuuluvat luonnonvaran alan perustutkinnot

Maatalousalan perustutkinnon osaamisaloista maatilatalouden ja eläinten hoidon osaamisalaa on eniten suunniteltu tuotavan koulutustarjontaan. Ammattitutkinnon osaamisaloista tuotantoeläinten hoitaminen ja maatilalan hoitaminen nousivat kärkeen suunnitelluista koulutustarjonnan lisäyksistä. Kolmanneksi yleisimpänä tuli maatalouslomittamisen osaamisala.

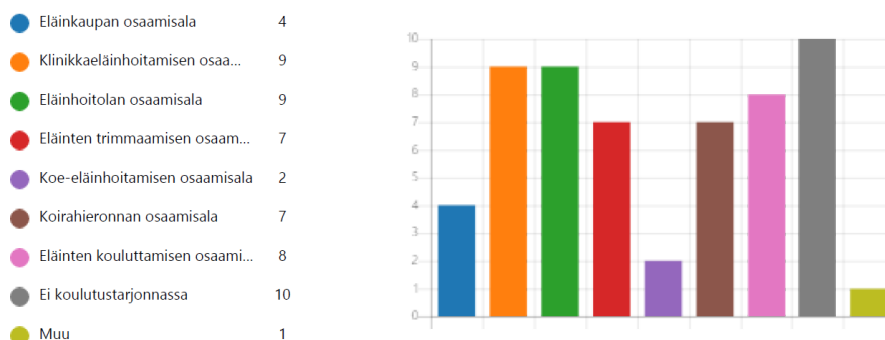
Kuva 4. Maatalousalan perustutkinnon osaamisalat

Maatalousalan erikoisammattitutkinnoista maatilalan johtamisen osaamisala nousi suosituimmaksi osaamisalaksi, jota koulutuksen tarjoajat ovat suunnitelleet tuovansa koulutustarjontaan. ”muu, mikä?” vastaukseen oli täydennetty maaseudun kehittämisen ammattitutkinto.

Kuva 5. Maatalousalan erikoisammattitutkinnon osaamisalat

Eläintenhoiton ammattitutkinnon osaamisaloista klinikkaeläinhoitamisen ja eläinhoitolan osaamisaloja oli eniten suunniteltu tuotavan koulutustarjontaan.

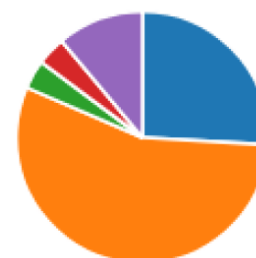
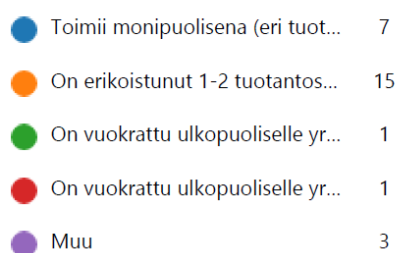

Kuva 6. Eläintenhoiton ammattitutkinnon osaamisalat

4.3.2 Opetusmaatilat

Opetusmaatilat, -tallit ja -puutarhat ovat ammatillisten oppilaitosten yhteydessä toimivia maatalousalan ja puutarhatalouden yrityksiä. Opetusmaatilojen, -puutarhojen ja -tallien tehtävänä on toimia oppimisympäristönä sekä työssäoppimispaikkana ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille luonnonvara- ja ympäristöalalla. (Tauriainen, 2010, s. 3)

Vastanneilla oppilaitoksilla toimivista opetusmaatiloista valtaosa on erikoistunut 1-2 tuotantosuuntaan (kuva 7.). Tiloja on myös monipuolisessa käytössä vastausten perusteella. Pieneläintilat ovat valtaosin monipuolisessa käytössä. Yhdeksällä vastauksen antaneesta oppilaitoksista ei ole pieneläintiloja käytössään. Valtaosa oppilaitoksista harjoittaa tutkimusyhteistyötä oppimisympäristössä. Suurin osa vastanneista oppilaitoksissa arvioi opetusmaatilain toiminnan pysyvän samana tulevaisuudessa. Alla olevan ympyräkaavion vihreä osa edustaa vastausvaihtoehtoa ”on vuokrattu ulkopuoliselle yrittäjälle osittain” ja punainen ”on vuokrattu ulkopuoliselle yrittäjälle kokonaan”.

Kuva 7. Opetusmaatilojen käyttö

4.3.3 Tulevaisuuden suunnitelmat oppilaitoksilla

Oppilaitoksilla on suunnitelmissa kehittää opetusmaatiloin toimintaa ja lisätä luonto- ja ympäristöalan koulutuksia. Myös yhteistyötä oli usealla vastaajalla

tarkoitus kehittää ja lisätä. Maatalousalan koulutuksessa halutaan panostaa yrittäjä- ja talouspuoleen sekä keskittyä tämän päivän trendeihin esim. ilmastoasioihin ja lähiruokatuotantoon. Yleisesti vastausten perusteella luonnonvara-aloille riittää opiskelijoita. Alla joitain avoimen kysymyksen vastauksia.

” Koulutus säilyy monipuolisena ja opiskelijamäärä vakiintuu huolimatta maankunnan vähenevästä väkimäärästä. YritysAmis-pedagogiikkaa kehitetään edelleen. Tiimioppimisen käytäntöjä otetaan entistä enemmän käyttöön”

” Tulevaisuus näyttää erinomaiselta, kaikkiin koulutuksiin riittää hyvin hakijoita”

”Luonnonvara-alalla on vahva merkitys oman kuntayhtymän koulutustarjonnassa”

”Pyrimme kehittämään koulutusta siihen suuntaan, että siinä huomioidaan lähiruokatuotanto ja ilmastoasiat”

5 KOULUTUSKESKUS SALPAUKSEN PAIKALLINEN KYSELYTUTKIMUS

5.1 Tavoitteet

Hankkeen paikallisen osuudessa keskitytään erityisesti maatalousalan perustutkintoon ja tavoitteena on selvittää maatalousalan koulutuksen kehittämistarpeita Koulutuskeskus Salpauksen toimipisteessä. Kyselyllä pyritään tavoittamaan maatalousalan yrittäjiä, jotka ovat toimineet maatalousalan harjoittelupaikkoina ja ovat tulevaisuudessa maatalousalan opiskelijoiden työnantajia. Kyselyn toisena pääasiallisena tutkimusryhmänä on Salpauksesta entiset maatalousalan opiskelijat.

Maatalousyrittäjien lisäksi maatalousalan perustutkinnon alaisuuteen kuuluu eläintenhoitajan tutkinto. Eläintenhoitajien harjoittelupaikkoina toimii maatilojen lisäksi myös esimerkiksi pieneläinlaitokset sekä eläinkaupat. Kyselyyn on täten laitettu näille aloille sopivia vastausvaihtoehtoja. Maatalousalan perustutkinnon ollessa laaja ja monipuolinen tulee kyselyyn vastauksia monesta näkökulmasta.

Kyselyllä selvitetään myös maatalousalan koulutuksen tarvetta tulevaisuudessa. Vastausten perusteella profiloidaan Koulutuskeskus Salpaus alan toimijana vuonna 2020. Hankkeella pyritään muodostamaan maatalousalan koulutukselle verkosto, joka muodostuu alan yrittäjistä ja koulutuksen järjestäjistä. Verkoston avulla turvataan maatalousalan koulutuksen monimuotoisuus ja laatu.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Kysely toteutettiin Microsoft Forms -ohjelmalla. Kysymykset suunniteltiin ja muotoiltiin yhdessä Koulutuskeskus Salpauksen maatalousalan ja eläintenhoiton opettajien kanssa. Kyselystä laadittiin myös paperiversio siltä varalta, että jonkin kyselyä jakelevan tahon olisi helpompi välittää kyselyä paperisena. Kysely saatiin kuitenkin jaettua kaikkien tahojen kautta sähköisesti, mikä helpotti tulosten keräämistä.

5.3 Kyselytutkimuksen toteuttaminen

Kyselytutkimus toteutettiin 8.4.-30.6.2019 välisenä aikana. Yhteistyöhön saatiin mukaan useita tahoja, joiden kautta kyselyn jakelu onnistui. Tästä johtuen kyselyn aktiivinen aika venyi kesäkuun loppuun. Kyselyä jaettiin mm. asiakaskirjeiden, Facebookin ja sähköpostin välityksellä.

5.3.1 Kysymykset

Kysymykset 1-4 käsittelevät yrittäjän/työntekijän koulutustaustaa sekä yrityksen toimialaa ja sijaintia. Kysymykset haarautuvat ensimmäisen kysymyksen vastauksen perusteella. Yrittäjille ja työntekijöille on omat kysymyksensä ja työntekijöiden kysymykset oli suunnattu erityisesti entisille opiskelijoille. Kysymykset ovat muuten samoja, mutta yrityksen sijaan puhutaan työpaikasta ja lisäksi kysytään entisten opiskelijoiden mielipidettä, kokivatko he oman harjoittelujaksonsa hyödylliseksi ammattitaitoa hankkiessa. Kysymykset on muotoiltu siten, että niihin voi vastata oman maatalousalan koulutuskokemuksen perusteella tai sen perusteella mitä nykyiset opiskelijat ovat antaneet ymmärtää maatalousalan koulutuksesta.

Kysymyksissä 5-10 selvitetään yrittäjien näkemystä harjoittelijoiden osaamisesta. Ensin selvitetään, onko yritys toiminut maatalousalan harjoittelupaikkana ja onko harjoittelijoista ollut hyötyä yrityksen töissä. Harjoittelijoiden osaamista käsittelevässä kysymyksessä (nro. 8) arvioidaan harjoittelijoiden asennetta, luotettavuutta sekä ammattitaitoa asteikolla kiitettävä-hyvä-tydyttävä-huono.

Kysymyksissä 9 ja 10 selvitetään, vastaako maatalouden koulutus ja harjoittelujaksot työelämän tarpeisiin. Kysymyksessä nro. 9 arvioidaan harjoittelujaksojen vastaavuutta työelämän tarpeisiin sekä harjoittelujakson keston ja ajoituksen perusteella, että opiskelijoiden eläin-, kone- ja teoriaosaamisen sekä työelämäntaitojen perusteella, asteikolla hyvä-kohtalainen-huono. Kysymyksessä nro. 10 arvioidaan maatalousalan koulutuksen vastaavuutta työelämän tarpeisiin opiskelijoiden eläin-, kone-, talous-, teoria- ja tuotannon suunnittelun osaamisen sekä työelämäntaitojen perusteella.

Kysymykset 11-13 käsittelevät maatalousalan tulevaisuudennäkymiä. Mitkä asiat koetaan tulevaisuudessa tärkeiksi osa-alueiksi koulutuksen sisällössä, onko

maatalousalan koulutukselle tarvetta ja mitä koulutuksen sisällössä voitaisiin lisätä tai mitä kenties vähentää.

Lopussa kaikille on kaksi avointa kysymystä. Vapaa sana ja kohta, johon voi jättää yhteystietonsa, jos haluaa liittyä Koulutuskeskus Salpauksen yhteistyöverkostoon.

5.3.2 Jakelu

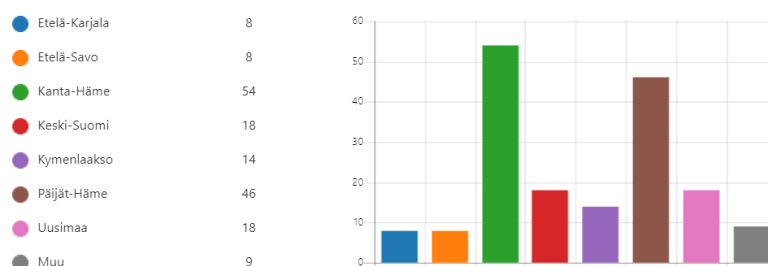
Kyselyä jakoi Osuuskunta Tuottajain maito, Proagria Etelä-Suomi ja -Keski-Suomi, Sysmän ja Kouvolan lomituspalvelut, Agrologien liitto, MTK- Kaakkois-Suomi ja –Häme, Leader Maaseutukehitys, Leader Pohjois-Kymen kasvu ja Farmit. Kysely saatiin jakeluun ensimmäisen kerran 8.4.2019 Osuuskunta Tuottajain Maidon kautta. Kyselyn linkki jaettiin Tuottajain maidon kautta Valmassa, maidontuottajien omassa palvelussa. Osuuskunta Tuottajain Maidon tuottajista noin 85 % käyttää Valmaa, joten kyselyn linkki oli tämän mukaan noin 588 tuottajan luettavissa (Sakki, 2019, 14).

Kysely lähti useammassa erässä eri toimijoiden kautta jakeluun ja täten kyselyn aktiivinen aika venyi kesäkuun loppuun asti. Viimeisimpänä kyselyä jakelivat Proagria Etelä-Suomi ja Farmit. Farmitin palveluihin kuului myös muistutusviesti, joka lähetettiin kohderyhmälle kaksi viikkoa ensimmäisen jakelukerran jälkeen. Kyselyä on välitetty Valman kautta ja erinäisten asiakaskirjeiden mukana, Facebook-sivuilla sekä sähköpostin välityksellä.

5.4 Tulokset

5.4.1 Yrittäjä

Kysely keräsi vastauksia kaiken kaikkiaan 199 kappaletta, joista 175 (88 %) oli yrittäjien ja 24 (12 %) työntekijöiden vastauksia. Yrittäjistä eniten vastauksia tuli Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen alueilta (kuva 7.). Näille alueille kyselyn jakelu kohdistui melko vahvasti ja valtaosa opiskelijoista tulee Salpauksen Asikkalan toimipisteeseen juuri näiltä alueilta. Vastausvaihtoehdon ”muu, mikä?” valinneista valtaosa oli Pirkanmaan alueelta ja muutamia Varsinais-Suomesta.

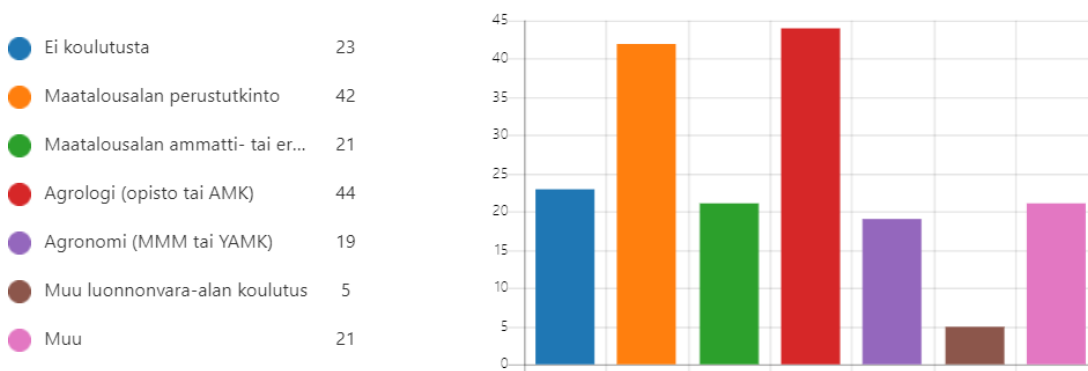

Kuva 8. Kyselyyn vastanneiden yrittäjien yritysten sijainnin jakautuminen alueillein

Vastanneista yrittäjistä 56 % harjoittaa päätuotantosuuntanaan peltokasvituotantoa.

17 % vastanneista tiloista harjoittaa maidontuotantoa ja 18 % vastauksista jakaantui lihantuotannon, koneurakoinnin, metsätuotannon, maatalouskaupan ja neuvonnan kesken. Vaihtoehdon ”muu, mikä?” valinneissa yrittäjissä oli mm. hevostalouden yrittäjiä, hunaja- ja riistatilyrittäjiä sekä maaseutumatkailuyrittäjiä.

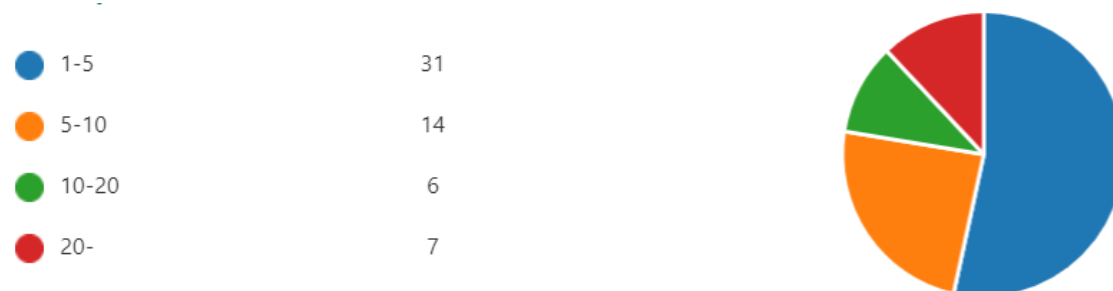
Kyselyyn vastanneista yrittäjistä 25 % on koulutukseltaan opisto- tai AMK agrologeja ja 36 % maatalousalan perustutkinnon, -ammattitutkinnon tai -erikoisammattitutkinnon käyneitä (kuva 8.). Agronomeja vastaajista oli 19 kappaletta eli noin 10 %. Muun koulutuksen saaneita ja muun luonnonvara-alan koulutuksen saaneita oli vastaajista noin 15 %. Vastausvaihtoehdon ”muu, mikä?” valinneissa oli muun muassa tekniikan ja kaupanalan ammattilaisia, insinöörejä sekä ravintola-alan ammattilaisia. 13 % vastaajista ei ole käynyt mitään koulutusta.

Kuva 9. Kyselyyn vastanneiden yrittäjien koulutustausta

Kyselyyn vastanneiden yrittäjien tiloista 66 % ei ole toiminut maatalousalan harjoittelupaikkana. Täten opiskelijoiden osaamisesta ja harjoitteluiden vastaavuudesta työelämän tarpeisiin vastasi 33 % yrittäjistä.

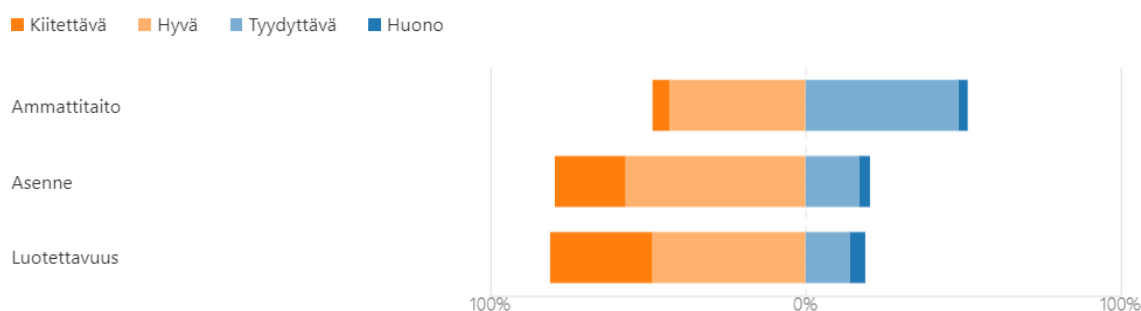
Vastanneilla yrittäjillä on tiloillaan ollut keskimäärin 1-5 maatalousalan harjoittelijaa (kuva 9.). Vastanneissa oli myös seitsemän yrittäjää, jotka ovat tarjonneet harjoittelupaikan yli 20 opiskelijalle.

Kuva 10. Harjoittelijoiden määrät vastanneiden yrittäjien tiloilla

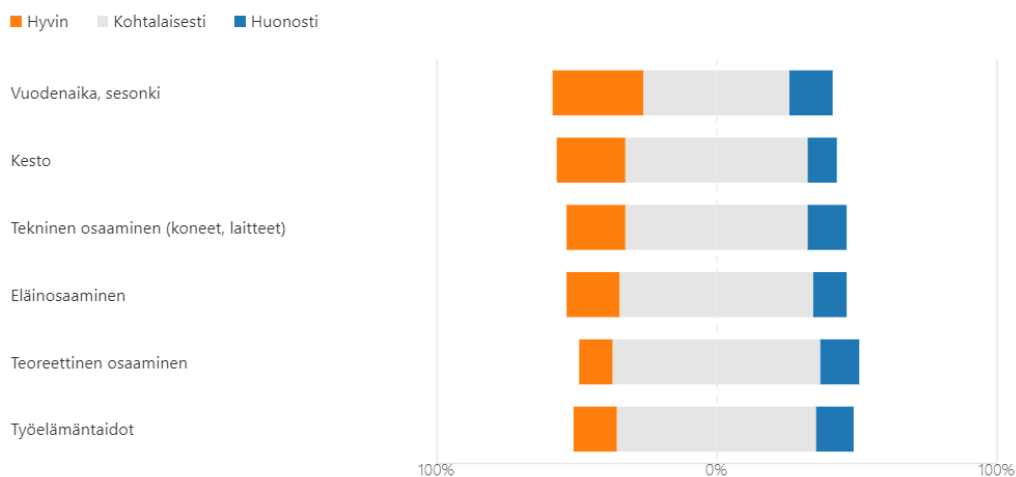
Puolet harjoittelupaikkoja tarjonneista yrittäjistä oli sitä mieltä, että opiskelijoista on ollut vähän hyötyä yritykselle ja 46 % sitä mieltä, että opiskelijoista on ollut paljon hyötyä yritykselle.

Harjoittelijoiden ammattitaito on vastausten perusteella 48 % mielestä tyydyttävällä tasolla. Asenne oli 57 % mielestä hyvällä tasolla (kuva 10.). Taulukossa on 0-100% merkinnät erikseen positiiviselle (oranssi) ja negatiiviselle (sininen) palautteelle.

Kuva 11. Harjoittelijoiden ammattitaidon, asenteen ja luotettavuuden arviointi

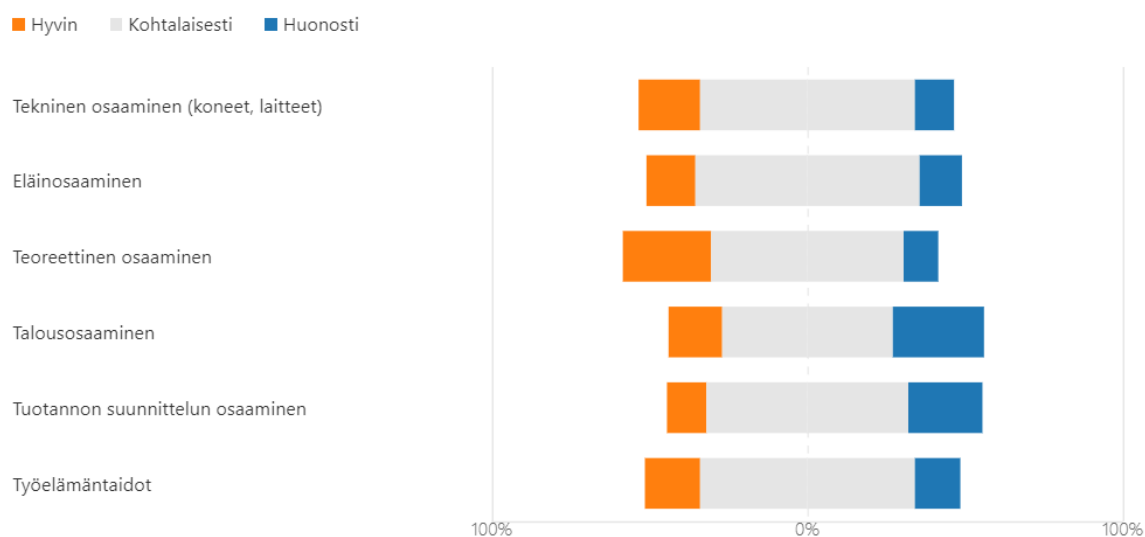
Harjoittelujaksojen vastaavuus työelämän tarpeisiin oli vastanneiden yrittäjien mielestä kohtalaisella tasolla (kuva 11.). Kysymyksessä arvioitiin harjoittelujaksoja ajoituksen, keston, opiskelijoiden kone-, eläin- ja teoriataitojen sekä työelämäntaitojen perusteella. Jokaisen arvioitavan kohdan oli myös arvioitu vastaavan hyvin ja huonosti työelämän tarpeita.

Kuva 12. Harjoittelujaksojen vastaavuus työelämän tarpeisiin

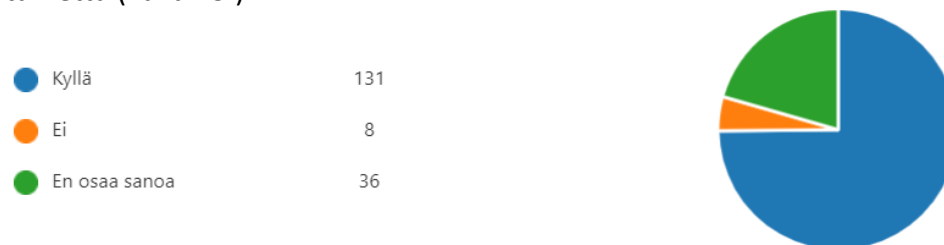
Maatalousalan koulutuksen vastaavuutta työelämän tarpeisiin arvioivat kaikki kyselyyn vastanneet (kuva 12.). Myös ne jotka eivät ole toimineet maatalousalan harjoittelupaikkana. Kysymykseen pystyi vastaamaan joko oman koulutuskokemuksen perusteella tai nykyisten opiskelijoiden ja harjoittelijoiden osaamisen

perusteella. Pääosin vastanneiden mielestä maatalousalan koulutus vastaa työelämän tarpeisiin kohtalaisesti. Talousosaamisen osalta 29 % vastanneista oli sitä mieltä, että talousosaamisen koulutus vastaa työelämän tarpeita huonosti.

Kuva 13. Maatalousalan koulutuksen vastaavuus työelämän tarpeisiin

Kyselyyn vastanneista yrittäjistä 75 % oli sitä mieltä, että maatalousalan koulutukselle on tarvetta heidän maakunnassaan. 20 % ei osannut sanoa onko maatalousalan koulutukselle tarvetta ja 5 % oli sitä mieltä, että koulutukselle ei ole tarvetta (kuva 13.).

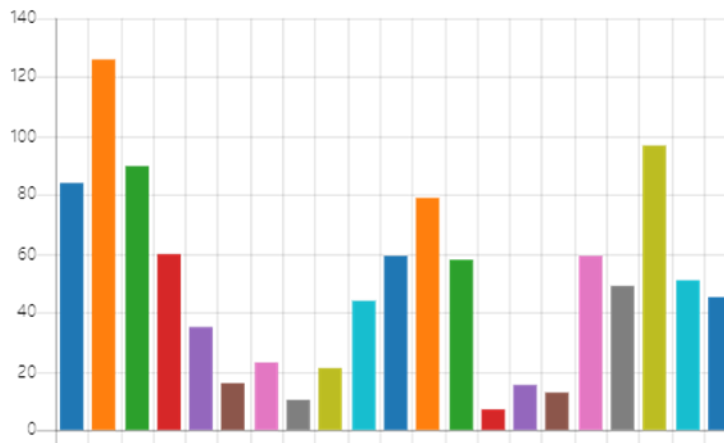

Kuva 14. Maatalousalan koulutuksen tarve yrittäjien näkökulmasta

Yrittäjältä kysyttiin myös, mitkä he kokevat maatalousopetuksen painopistealueiksi tulevaisuudessa (kuva 14 & 15.). Kysymyksessä sai valita useamman kuin yhden vaihtoehdon ja eniten ääniä keräsi erikoiskasvintuotanto 126 äänellä. Seuraavaksi eniten ääniä saivat metsänhoito 97 kpl ja luomukasvintuotanto 90 kpl.

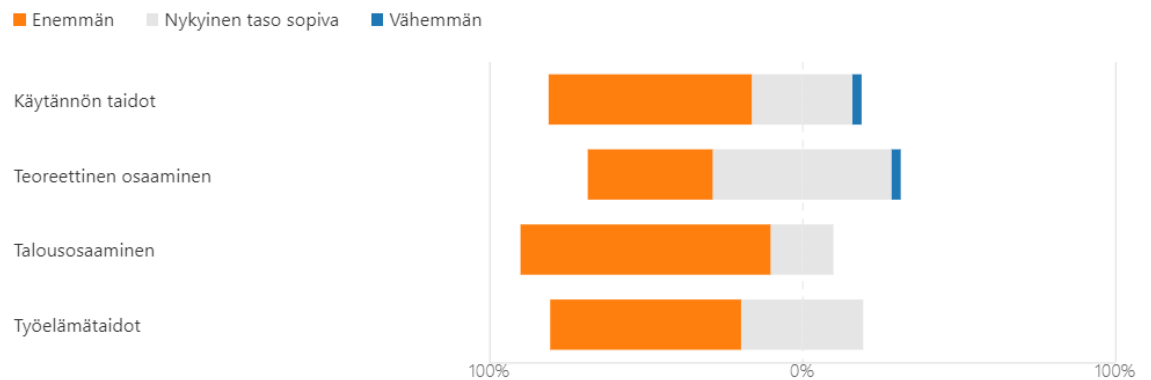
Perinteiset peltokasvit	84	Koneurakointi maatalouden ul...	79
Erikoiskasvintuotanto	126	Maatilamatkailu, Green Care (...)	58
Luomukasvintuotanto	90	Eläintarvikekauppa	7
Maidontuotanto	60	Kotieläinpihpalvelut	15
Naudanlihantuotanto	35	Eläinhoitola	13
Sianlihantuotanto	16	Suoramyynti	59
Lampaanlihantuotanto	23	Maisemanhoito	49
Siipikarjatuotanto	10	Metsänhoito	97
Erikoislihatuotanto (esim. sirka...)	21	Hiilensidonta	51
Luomukotieläintuotanto	44	Yhteistyöverkostot (yhteiskuv...	45
Koneurakointi maatilalla	59		

Kuva 15. Maatalousalan koulutuksen painopistealueet

Kuva 16. Maatalousalan koulutuksen painopistealueiden pistejakauma pylväinä

Yrittäjiltä kysyttiin viimeisenä monivalintakysymyksenä maatalousalan perustutkinnon muodostumisesta, mitä asioita tulisi painottaa tulevaisuudessa (kuva 16.). Koulutuksen sisältöä arvioitiin käytännön- ja työelämätaitojen, teoreettisen osaamisen ja talousosaamisen osalta. Pääsääntöisesti kaikkia osa-alueita pitäisi vastaajien mukaan olla enemmän koulutuksessa. Talousosaamisen kohdalla 80 % oli sitä mieltä, että koulutusta pitäisi olla enemmän tutkinnossa. Teoreettista opetusta taas on vastaajien mielestä nykyään sopivasti tutkinnossa. Myös käytännön taitoja ja työelämätaitoja halutaan lisää tutkintoon.

Kuva 17. Tulevaisuudessa maatalousalan perustutkinnon muodostuminen

Lopussa kaikille oli kaksi avointa kysymystä, joista toiseen sai jättää omat yhteystietonsa, jos haluaa liittyä Koulutuskeskus Salpauksen luonnonvara-alan yhteistyöverkostoon ja toinen oli avoin kysymys, johon sai vielä sanallisesti kertoa oman mielipiteensä nykyisestä maatalousalan koulutuksesta ja mahdollisia kehitysideoita. Yhteistyöverkostoon saatiin kyselyn avulla 18 yrittäjän yhteystiedot.

Avoimeen ”vapaa sana ja villit ideat” -osioon saatiin yrittäjiltä 53 vastausta. Avoimen kysymyksen vastauksissa moni mainitsi teoria osaamisen tärkeyden. Perustiedot tulisi oppia koulussa, jotta niitä voidaan hyödyntää käytännön töissä harjoittelussa. Teoriatietojen lisäksi halutaan myös ymmärrystä siitä, että käytännössä asiat eivät välttämättä mene juuri niin kuin oppimateriaaleissa on kerrottu ja taitoa soveltaa teoriatietoja käytännön työssä.

Vastanneet yrittäjät painottivat myös kehityksen mukana pysymistä tilojen monialaistuessa, teknologian kehittyessä ja rakennemuutoksen ollessa nopeaa. Uusien viljelymenetelmien ja trendien perässä pysymisen lisäksi korostettiin myös perinteisten viljelykasvien tärkeyttä.

Vastanneiden yrittäjien mielestä kullakin alueella tulisi hyödyntää alueen vahvuuksia ja tuoda niitä myös koulutukseen. Taloustaitoja painotettiin vastauksissa. Maatalousyrittäjistä valmistuu yrittäjiä, joilla yrityksen pyörittämisen tulisi olla hallinnassa. Maatalousalan byrokratian ja kirjallisten töiden lisääntyessä täytyy yrittäjällä olla ymmärrys näistäkin osa-aloista.

5.4.2 Työntekijä

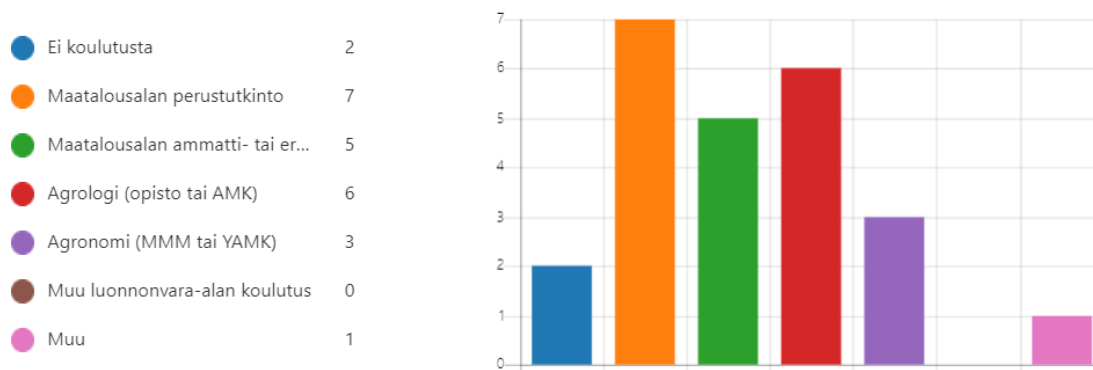
Työntekijöiden kysymykset on suunnattu erityisesti entisille opiskelijoille. Työntekijä osuuden kysymykset olivat sisällöltään samat kuin yrittäjille tarkoitetut kysymykset, mutta muotoiltu työntekijöiden näkökulmaan sopiviksi. Lisäksi työntekijöille oli kysymys, jossa selvitettiin heidän omaa kokemustaan maatalousalan harjoittelujakson hyödyllisyydestä ammattitaidon hankinnassa.

Työntekijöiden kysymyksiin eniten vastauksia tuli Päijät-Hämeen alueelta (8 kappaletta) ja toiseksi eniten Kymenlaaksosta (5 kappaletta). Yksi vastaus oli tullut myös Pirkanmaalta, joka oli kyselyn levitysalueen ulkopuolella.

Vastanneista työntekijöistä eniten vastauksia tuli metsätuotannon ja maatalouskaupan aloilta sekä ”muu, mikä?” vaihtoehdon valinneilta. Toiseksi eniten vastauksia tuli maidontuotantotilojen työntekijöiltä. Vastausvaihtoehdon ”muu, mikä?” valinneissa oli hevosalan sekä maataloushallinnon työntekijöitä.

Vastanneista työntekijöistä 50 % on käynyt maatalousalan perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. 25 % vastanneista on käynyt opisto tai AMK agrologin tutkinnon. 12,5 % vastaajista on suorittanut agronomin tutkinnon (kuva 17.).

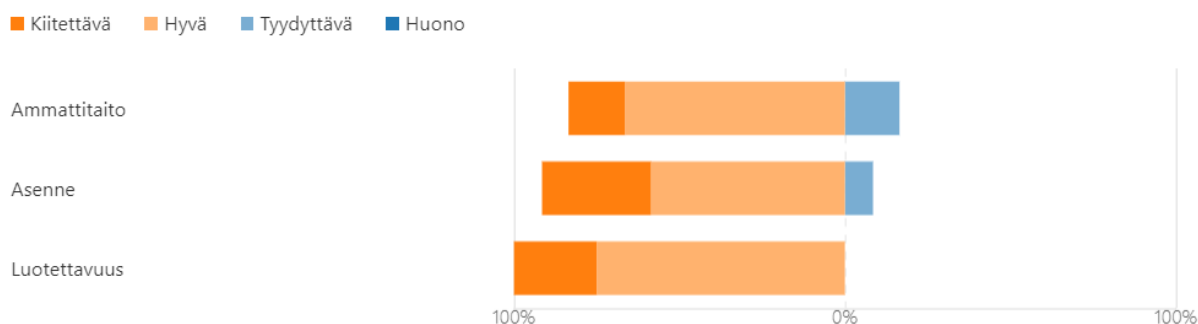
Vaihtoehdon ”muu, mikä?” valinneissa oli eläintenhoitaja, joka kuuluu maatalousalan perustutkinnon alle. 8 % vastanneista ei ole suorittanut mitään koulutusta.

Kuva 18. Kyselyyn vastanneiden työntekijöiden koulutustausta

Vastanneista työntekijöistä 50 % työpaikka on toiminut maatalousalan harjoittelupaikkana. Harjoittelijoiden hyödyllisyydestä työpaikoilla vastasi 12 työntekijää joista 8 (66 %) oli sitä mieltä, että harjoittelijoista on ollut paljon hyötyä yritykselle ja 4 (33 %) sitä mieltä, että harjoittelijoista on ollut vähän hyötyä yritykselle.

Yleisesti vastanneiden mielestä harjoittelijoiden ammattitaito, luotettavuus ja asenne ovat olleet hyvällä tasolla (kuva 18.).

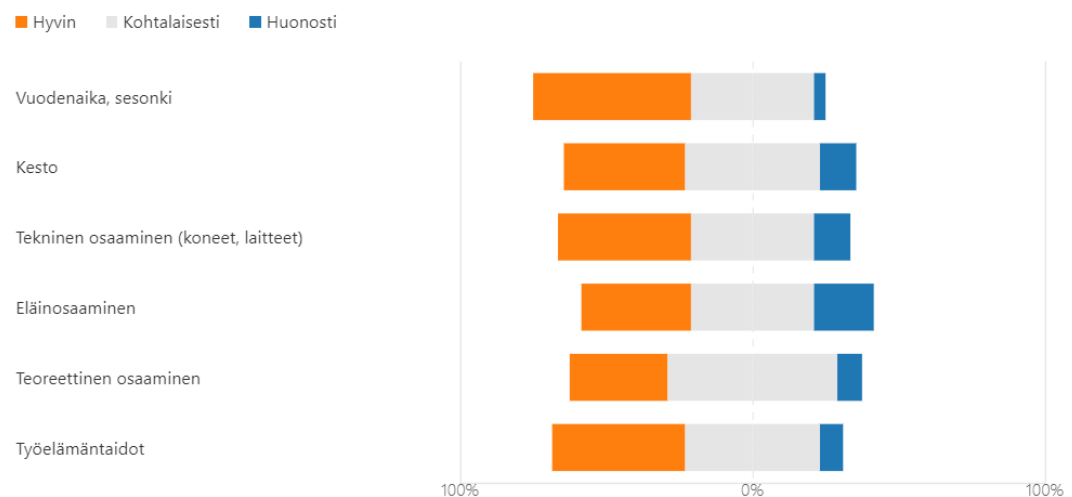

Kuva 19. Harjoittelijoiden osaamisen arviointi

Työntekijöiden osuudessa kysyttiin myös, oliko vastaajien omasta opiskeluaikana suoritetusta harjoittelujaksosta hyötyä ammattitaitoa hankkiessa. 70 % vastaajista oli sitä mieltä, että omasta harjoittelujaksosta oli paljon hyötyä ammattitaidon hankinnassa.

Seuraavat kysymykset ”vastaako maatalousalan koulutus työelämän tarpeisiin?” ja ”vastaavatko maatalousalan harjoittelujaksot työelämän tarpeisiin?” näkyivät kaikille, myös niille, joiden työpaikoilla ei ole ollut harjoittelijoita. Kysymyksiin pystyi vastaamaan joko oman kokemuksensa perusteella tai harjoittelijoiden antaman vaikutelman perusteella.

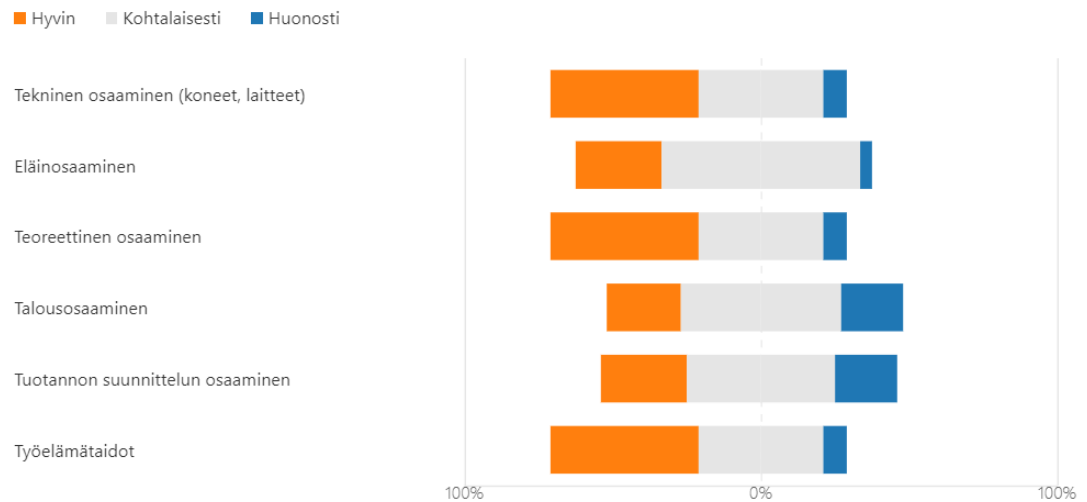
Maatalousalan harjoittelujaksoja arvioitiin ajoituksen ja keston, teknisen, eläin- ja teoreettisen osaamisen osalta (kuva 19.). Vastaajien mielestä harjoittelujaksot ovat ajoitukseltaan onnistuneet hyvin sesonkiaikoihin. Muiden osa-alueiden arvioitiin onnistuneen kohtalaisesti. Eläinosaamisen kohdalla 20 % oli arvioinut osa-alueen onnistuneen huonosti.

Kuva 20. Harjoittelujaksojen vastaavuus työelämän tarpeisiin osa-alueittain

Maatalousalan koulutuksen vastaavuutta työelämän tarpeisiin kartoitettiin teknisen osaamisen, teoreettisen osaamisen, tuotannon suunnittelun osaamisen, eläin- ja talousosaamisen sekä työelämätaitojen osalta (kuva 20.).

Teknisen osaamisen, teoreettisen osaamisen ja työelämätaitojen osalta 50 % vastaajista oli sitä mieltä, että koulutus vastaa hyvin työelämän tarpeita. Talousosaamisen oli arvioitu vastaavan työelämän tarpeita kohtalaisesti. Vastaajista 66 % oli sitä mieltä, että eläinosaamisen osalta koulutus vastaa työelämän tarpeita kohtalaisesti.

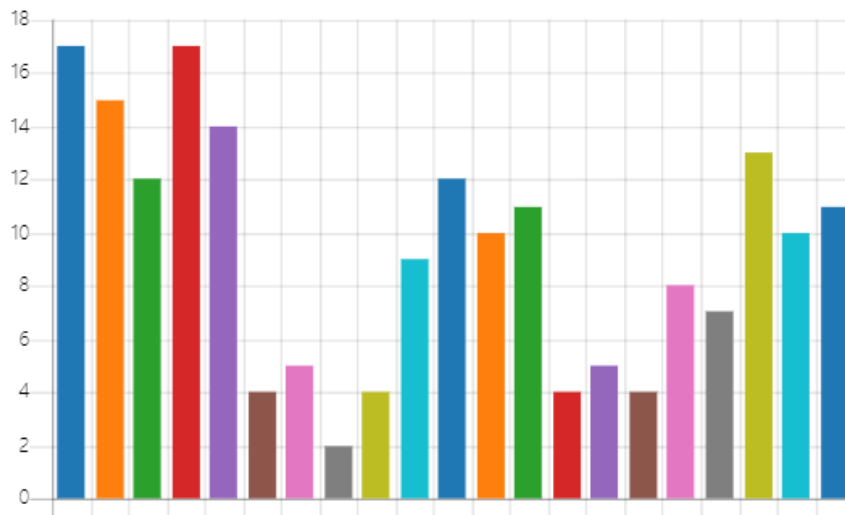
Kuva 21. Maatalousalan koulutuksen vastaavuus työelämän tarpeisiin

Vastanneista työntekijöistä 87 % oli sitä mieltä, että maatalousalan koulutukselle on tarvetta heidän maakunnassaan.

Tulevaisuudessa maatalousalan opetuksen painopistealueita selvitetessä tärkeimmiksi nousivat perinteisten peltokasvien viljely ja maidontuotanto (kuva 21 & 22). Kumpaakin piti 17 vastaajaa tärkeänä. Erikoiskasvintuotantoa piti 15 vastaajaa ja naudanlihantuotantoa 14 vastaajaa tärkeänä tulevaisuuden maatalousopetuksen painopistealueena. Myös metsätuotanto, luomukasvintuotanto ja koneurakointi saivat yli 10 ääntä.

Kuva 22. Maatalousalan koulutuksen painopistealueet tulevaisuudessa

Kuva 23. Maatalousalan koulutuksen painopistealueiden pistejakauma

Työntekijöiltä kysyttiin viimeisenä monivalintakysymyksenä maatalousalan tutkintojen muodostumisesta, mitä asioita tulisi painottaa tulevaisuudessa. Koulutuksen sisältöä arvioitiin käytännön ja työelämätaitojen, teoreettisen osaamisen ja talousosaamisen osalta. Vastausten perusteella kaikkia muita osa-alueita pitäisi vastaajien mukaan olla enemmän koulutuksessa paitsi teoreettista opetusta. Teoreettinen opetus on vastaajien mukaan nykyään sopivalla tasolla. 4 % vastaajista oli sitä mieltä, että teoriaopetusta voisi olla nykyistä vähemmän.

Viimeisenä kyselyssä oli kaksi avointa kysymystä ”vapaa sana ja villit ideat” osio johon vastaajat saivat vielä sanallisesti kertoa mielipiteensä maatalousalan koulutuksesta, omista kokemuksista ja mahdollisista kehityskohteista.

Tähän osioon saatiin yhdeksän vastausta. Työntekijöiden avoimissa vastauksissa korostettiin talousopin ja teoriatuntien tärkeyttä. Maaseutuyrittäjistä tulee yrittäjiä ja johtajia, jolloin talouspuolen opit täytyy olla hallussa. Vastaajat olivat myös sitä mieltä, että lähiopetuspäivistä tulisi pitää kiinni ja itsenäistä etäopiskelua tulisi välttää. Vastanneet olivat kuitenkin sitä mieltä, että heidän omasta maatalousalan perustutkinnostaan on ollut hyötyä ja kokivat opiskelun antoisaksi niin harjoitteluiden kuin koulussa lähiopetuksena toteutettujen teoriaopintojenkin osalta.

5.4.3 Jakeluyhteistyökumppanit

Kyselyä jakaneiden yritysten yhteyshenkilöille lähetettiin muutama kysymys liittyen maatalousalan koulutukseen. Tällä haettiin yritysten näkemystä maatalousalan koulutuksen tarpeesta ja sisällön kehityskohteista. Alla yritysten yhteyshenkilöille lähetetyt kysymykset sekä poimintoja vastauksista.

1. Mitä asioita tulisi painottaa maatalousalan koulutuksessa tulevaisuudessa?

"Monipuolisen ruuantuotannon mahdollisuuksia, Kotieläimet, lihanaudat ja lypsylehmät muuttavat ruohon ihmisille sopivaksi ruoksi. Uusien viljelykasvien viljelyoppeja. Ihan perusasioiden opettamista ei saa unohtaa. Maailma muuttuu, mutta biologia pysyy. Talusasioiden opettamiseen pitää käyttää aikaa ja maatalous-ekonomian ymmärtäminen on perusedellytys myös niille jotka menevät toisen palvelukseen. Hiiliviljely on tätä päivää ja tulevaisuutta. Luomuviljelyn vaateet oppilaille selviksi."

"Käytännön harjoittelua erilaisilla tiloilla, erityisesti parsinave-toissa, joita valtaosa navetoista alueellamme on."

"Talous, tekniikka ja digitalisaatio. Kyllä alan kokonaisnäkemys ja perusasiatkin on hallittava"

2. Kuinka tarpeellisenä koet maatalousalan koulutuksen?

"Tarpeellinen, toimintaympäristö vain muuttuu vauhdilla"

"Alalle ei voi tulla töihin, jos ei ole koulutusta eikä valmiuksia tehdä töitä maatalouden parissa. Toimintaympäristön ymmärrystä tulee olla."

"Erittäin tärkeänä, vielä kauan ruoka tulee maasta ja maataloudesta. Suomalaisella ruoantuotannolla on mahtavat tulevaisuuden näkymät, kun maapallon väestö näyttää vääjäämättömästi kasvavan"

3. Minkälaisia työntekijöitä koulusta pitäisi valmistua?

"Ymmärtävät maatalouden perusasiat. Oppivat maataloustyön tekijäksi, vastuullisiksi ihmisiksi. Maatalouden tietotekniikkasovellukset. Automaattilypsy on maidontuotannossa erittäin merkittävää"

"Käytännön työkokemus on tärkeä. Työelämätaidot kehittyvät vain työn/työharjoittelun kautta. Käytännön työjaksojen tulisi olla pidempiä tai niitä tulisi olla useampia koulutuksen aikana."

"Ammattitaitoisuus, jatkokoulutusvalmius Kyky soveltaa uusia asioita ammattiinsa"

4. Ketä maatalous työllistää tulevaisuudessa? yrittäjiä vai työntekijöitä?

"Itse yrittäjiä sekä työntekijöitä, myös maahanmuuttajia"

” Maatalous työllistää tulevaisuudessa sekä yrittäjiä, että työntekijöitä, enemmän työntekijöitä”

5. Onko nykyinen maatalousalan koulutus tarpeeksi työelämälähtöistä?

” Siitä päätellen, että suoraan koulusta valmistuvalla (suurelta osin) ei ole valmiuksia lomittajan työhön, ei ole. Alalle aikovalla tulee olla lisäksi ”perustyökalu” tehdä töitä eli ajokortti ja auto, edellytyksiä lomittajan työn aloittamiseen”

” Luultavasti. Toisaalta erilaistuvat elinkeinot kaipaavat oikeiden tilojen ja yritysten löytymistä ja hyvää yhteistyötä heidän kanssaan”

6. Millaisena näet maatalouden tilanteen 10 vuoden päästä?

” Elinkeino monipuolistuu ja tulee uusia haasteita mm. ympäristön osalta. Maatilat erilaistuvat edelleen. On isoja erikoisia, palkansaajatiloja ja muun yrittämisen ohella pidettäviä tiloja. Maatalousalan koulutusta tarvitsevat nuoret, mutta myös iäkkäämpänä alaan tulevat”

” Isoilla tiloilla on työsuhteisia työntekijöitä ja sen lisäksi on monialayrittäjiä ja -yrityksiä, jotka tarjoavat maatalousalan erilaisia töitä”

” Maitotilojen määrä on n. 2500, tilakoko kasvaa. Uusia viljelykasveja tulee pelloille. Metsätalous vahvistuu. Kivennäismaat viljelyssä nousevat tärkeään asemaan, turvemaita ei pelloksi. Huonot turvemaa puulle tai ennallistetaan. Kotimainen hyvä, ympäristön huomioiva, maatalous on vahvoilla. Luomutuotanto kasvaa edelleen”

5.5 Johtopäätökset

Kyselyn tavoitteena oli selvittää maatalousalan koulutuksen tarvetta ja kehittämiskohteita Koulutuskeskus Salpauksessa. Vastauksien perusteella kehitetään maatalousalan koulutusta ja profiloidaan Koulutuskeskus Salpaus alan toimijana tulevaisuudessa. Vastauksia tuli kaiken kaikkiaan 199. Vastauksia olisi voinut tulla paljon enemmänkin, kun mietitään reittejä, jota pitkin kyselyä levitettiin. Farmitin kautta kysely lähti 4000 ihmiselle suoraan sähköpostiin. Osuuskunta Tuottajain Maidon tuottajista noin 85 % käyttää Valmaa, joten kyselyn linkki oli tämän mukaan noin 588 tuottajan luettavissa (Sakki, 2019, 14). Kysely meni varmasti samoille ihmisille useampaa reittiä pitkin. Tästä johtuen on vaikeaa määrittää vastausmäärää prosentteina.

Kyselyssä oltaisiin voitu painottaa Salpauksen osuutta enemmän ja sitä, että kyselyllä tavoitellaan juuri palautetta Salpauksen opiskelijoista, koulutuksesta ja koulutuksen tarpeesta. Vastauksista ei voida päätellä, arvioivatko vastaajat edellä mainittuja asioita Salpauksen antaman kuvan perusteella vai yleisesti. Kysymykset muotoiltiin siten, että myös yrittäjäpuolen kysymyksiin voi vastata oman koulutuskokemuksen perusteella. Tällöin ei voida erotella oman koulutuskokemuksen perusteella annettuja ja harjoittelijoiden antaman kuvan perusteella annettuja vastauksia, mutta saadaan yleiskuva yrittäjien mielipiteestä. Kyselyä levitettiin alueille, jonne opiskelijat lähtevät harjoitteluihin ja mistä valtaosa opiskelijoista tulee Salpaukseen, jolloin on todennäköisesti tavoitettu oikea kohderyhmä. Myös yleisestä mielipiteestä voidaan ottaa oppia ja kehitysideoita. Vastausten perusteella maatalousalan koulutukselle on tarvetta.

Kyselyn haarautuminen olisi pitänyt toteuttaa jotenkin toisin. Valtaosa Salpauksen opiskelijoista varmasti on nykyään työntekijänä yrityksissä ja pienempi murto-osa yrittäjinä. Jotta olisi saatu selkeästi eroteltua entisten opiskelijoiden näkökulma yrittäjien mielipiteistä, olisi kysely kannattanut haarauttaa esimerkiksi ”oletko suorittanut maatalousalan perustutkinnon Koulutuskeskus Salpauksessa” tyyllisen kysymyksen kautta.

Kysely saavutti myös tilallisia, jotka eivät ole toimineet maatalousalan harjoittelupaikkana. Vastanneista 66% eivät olleet toimineet maatalousalan harjoittelupaikkana. Yrittäjät joiden tilat eivät ole toimineet maatalousalan harjoittelupaikkana, eivät vastanneet harjoittelujaksoja ja harjoittelijoita koskeviin kysymyksiin, mutta maatalousalan koulutusta koskevaan kysymykseen otettiin heiltäkin vastaus. Tällöin vastaukset ovat todennäköisesti tulleet oman koulutuskokemuksen perusteella.

Koulutuksen sisältöä koskevien kysymysten vastauksista voidaan päätellä, että koulutuksen tulisi pysyä muutoksessa, trendeissä ja maatalouden monialaistumisessa mukana, mutta myös perinteisten tuotantomuotojen tärkeyttä korostettiin. Talousosaamisen tärkeyttä korostettiin sekä yrittäjien että työntekijöiden vastauksissa. Valmistuneilta tulevilta työntekijöiltä odotetaan asioiden osaamista teoriassa, mutta myös teorian soveltamistaitoa käytännön työssä ja ymmärrystä siitä, että käytännössä asiat voivat mennä eri tavalla kuin teoriassa.

Maatalousalan koulutuksen pitäisi olla hyvinkin monipuolinen ja laaja, jotta valmiit maaseutuyrittäjät ja eläintenhoitajat olisivat valmiita työskentelemään niin uudistuvassa ja monialaisessa maataloudessa kuin myös perinteisten tuotantomuotojen parissa. Kyselyn tuloksista voidaan päätellä, että Koulutuskeskus Salpauksen maatalousalan koulutukselle on tarvetta tulevaisuudessa. Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että maatalousalan koulutukselle on tarvetta ja kun katsotaan Salpauksen sijoittumista kartalla, huomataan, että Salpaus vastaa suurelta osin itäisen Suomen maatalousalan koulutuksesta (ks. kuva 1.).

LÄHTEET

Koulutuskeskus Salpaus. (n.d.). Info. Kampukset. Haettu 22.5.2019 osoitteesta: <https://www.salpaus.fi/info/kampukset/asikkala/>

Koulutuskeskus Salpaus (29.5.2019). Santra. Opetus ja ohjaus. Opiskelijavalintaa.

Koulutuskeskus Salpaus, Koulutus/ suorita tutkinto/ opetussuunnitelmat/ maatalousalan perustutkinto, maaseutuyrittäjä. Haettu 13.8.2019 osoitteesta: <https://www.salpaus.fi/wp-content/uploads/2017/09/Netti-ops-maatalousala-maatalousyrit-paivitetty-1-1-17.pdf>

Leppänen, S., Mantere, H., Murto, I. & Vehmas, J. (2009). *Sata vuotta maatalousopetusta Päijät-Hämeessä*. Lahti: Esa Print Oy.

Opetushallitus (1.8.2018). Opintopolku, ePerusteet. Ammatillinen koulutus, maatalousalan perustutkinto, perusteen tiedot, tutkinnon perusteet. Haettu 20.8.2019 osoitteesta: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/6358078>

Sakki, M. (2019). *Valmakaupan maitoautojakelun toimivuusselvitys*. Opinnäytetyö. Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Tauriainen, S. (2010) *Opetusmaatilat, -puutarhat ja -tallit oppimisympäristönä*. Haettu 10.5.2019 osoitteesta: https://www.oph.fi/download/125705_Opetusmaatilat_-puutarhat_ja_-tallit_oppimisymparistoina_UUSI_korjattu.pdf

Maatalousopetuksen kysely

1. Oletko?

- Yrittäjä
- Työntekijä

2. Yrityksen/ työpaikan sijainti

- Etelä-Karjala
- Etelä-Savo
- Kanta-Häme
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Päijät-Häme
- Uusimaa
- Muu, mikä?

3. Tuotantosuunta/ yrityksen toimiala

- Maidontuotanto
- Lomituspalvelut
- Lemmikkiliike- tai tarvikekauppa
- Eläinhoitola tai löytöeläintalo
- Kotieläinpiha tai eläintarha
- Muu, mikä?
- Neuvonta
- Lihantuotanto
- Peltokasvituotanto
- Koneurakointi
- Metsätuotanto
- Maatalouskauppa

4. Yrittäjän/ työntekijän koulutus

- Ei koulutusta
- Maatalousalan perustutkinto
- Maatalousalan ammatti- tai erikoisammattitutkinto
- Agrologi (opisto tai AMK)
- Agronomi (MMM tai YAMK)
- Muu luonnonvara-alan koulutus
- Muu, mikä?

5. Onko yrityksenne/ työpaikkasi toiminut maatalousalan harjoittelupaikkana?
- Kyllä
- Ei (siirry kohtaan 10.)
6. Kuinka monia maatalousalan harjoittelijoita yrityksessänne/ työpaikallasi on ollut?
- 1-5
- 5-10
- 10-20
- 20-
7. Onko harjoittelijoista ollut hyötyä yrityksellenne/ työpaikallasi?
- Paljon
- Vähän
- Ei ollenkaan

8. Kerro harjoittelijoiden osaamisesta

	Kiitettävä	Hyvä	Tyydyttävä	Huono
Ammattitaito				
Asenne				
Luotettavuus				

(Työntekijöille = entisille opiskelijoille tarkoitetuissa kysymyksissä lisänä: 9. Oliko omasta harjoittelustasi hyötyä ammattitaidon hankkimisessa?)

9. Vastaavatko nykyiset maatalousalan harjoittelujaksot työelämän tarpeisiin?

	Hyvin	Kohtalaisesti	Huonosti
Vuodenaika, sesonki			
Kesto			
Tekninen osaaminen (koneet, laitteet)			
Eläinosaaminen			
Teoreettinen osaaminen			
Työelämätaidot			

10. Vastaako nykyinen maatalousalan koulutus työelämän tarpeisiin?

	Hyvin	Kohtalaisesti	Huonosti
Tekninen osaaminen (koneet, laitteet)			
Eläinosaaminen			
Teoreettinen osaaminen			
Talousosaaminen			
Tuotannon suunnittelun osaaminen			
Työelämätaidot			

11. Onko maatalousopetukselle tarvetta maakunnassasi?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

12. Mitkä näistä koet maakuntasi maatalousopetuksen painopistealueiksi tulevaisuudessa?

- Perinteiset peltokasvit
- Erikoiskasvintuotanto
- Luomukasvintuotanto
- Maidontuotanto
- Naudanlihantuotanto
- Sianlihantuotanto
- Lampaanlihantuotanto
- Siipikarjantuotanto
- Eläintarvikekauppa
- Erikoislihatuotanto (esim. sirkat, kanit...)
- Luomukotieläintuotanto
- Koneurakointi maatilalla
- Koneurakointi maatalouden ulkopuolella
- Maatilamatkailu, Green Care (elämysmatkailu, virkistys)

- Kotieläinpihpalvelut
- Eläinhoitola
- Suoramyynti
- Maisemanhoito
- Metsänhoito
- Hiilensidonta
- Yhteistyöverkostot (yhteiskuivurit yms.)

13. Tutkinnon muodostuminen: tulevaisuudessa opetuksen painotus

	Enemmän	Nykyinen taso sopiva	Vähemmän
Käytännön taidot			
Teoreettinen osaaminen			
Taloulosaaminen			
Työelämätaidot			

14. Sana vapaa ja Villit ideat

15. Mikäli haluat liittyä Koulutuskeskus Salpauksen luonnonvara-alan yhteistyöverkostoon, voit kirjoittaa yhteystietosi tähän.